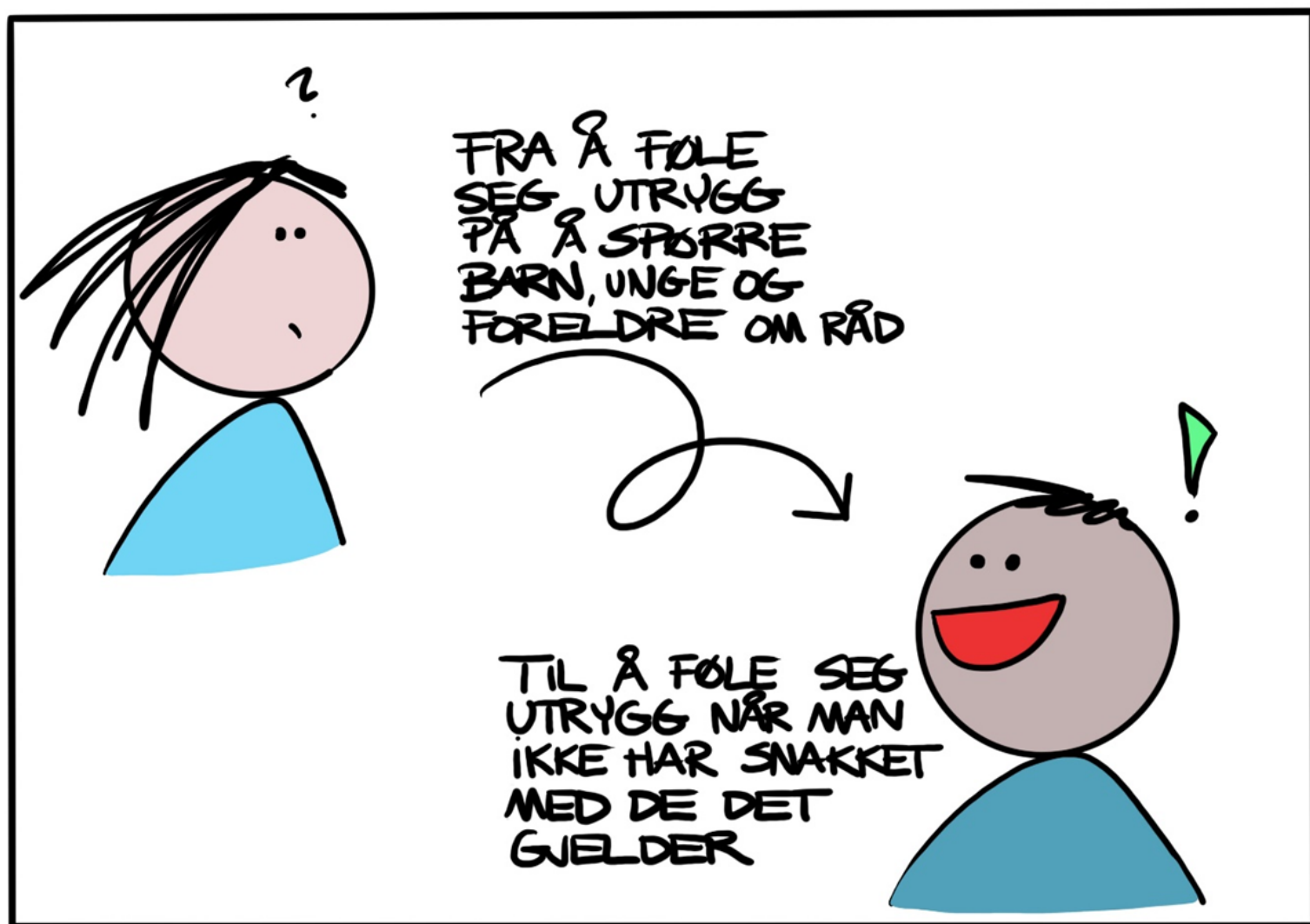

Program for folkehelsearbeid i Færder kommune 2017–2022

Sluttrapportering på tiltaksnivå

Program for folkehelsearbeid i Færder kommune 2017–2022 - Sluttrapportering på tiltaksnivå

Innholdsfortegnelse

1 Sluttrapportering på tiltaksnivå

2 Rapportering

2.1 Beskrivelse av tiltaket

2.2 Prosjektorganisering

2.3 Hva var formålet med tiltaket?

2.4 Hvem var sentrale aktører i utvikling av tiltaket?

2.5 Hvordan har tiltaket ivaretatt innovasjonsaspektet i programmet?

2.6 Hvordan har målgruppene vært involvert og fått medvirke i utvikling og gjennomføring av tiltaket?

2.7 Hvordan har tiltaket bidratt til å styrke samarbeid på tvers av sektorer og aktører i kommunen?

3 Evaluering

3.1 Hva slags evaluering er blitt gjort av tiltaket og hvem har utført den?

3.2 Hvorfor ble denne typen evaluering valgt?

3.3 Hva er hovedfunnene i evalueringen?

3.4 Har det vært knyttet annen forskning til tiltaket enn evaluering? I så fall hvilke og hvorfor? Oppgi gjerne lenker til publisert materiale.

4 Resultater og læringspunkter

4.1 Er tiltaket blitt tatt inn i varig drift, eller er det lagt planer for at det skal bli et varig tiltak? Hvis ikke, forklar hvorfor.

4.2 Kan tiltaket sies å bidra til å fremme kommunens systematiske folkehelsearbeid? På hvilken måte og hvorfor/hvorfor ikke?

4.3 Har tiltaket vært med på å integrere psykisk helse og rusmiddelforebygging i det systematiske folkehelsearbeidet? På hvilken måte og hvorfor/hvorfor ikke?

5 Deling av erfaring

5.1 Har dere en plan/prosess for informasjonsutveksling/overføring av resultater og læringspunkter til andre deler av kommunen og eksterne interessenter/kommuner?

5.2 Hvilke resultater fra tiltaket kan være nyttig for andre kommuner å få vite om?

5.3 Hvilke læringspunkter (både positive erfaringer og utfordringer) fra selve tiltaksutviklingen kan andre kommuner ha nytte av å vite om?

6 Kilder

7 Fylkeskommunens vurdering av tiltaket

1 Sluttrapportering på tiltaksnivå

Vi viser til kapittel 6 i regelverket for sluttrapportering av enkelttiltak. Her står kriterier for måloppnåelse beskrevet.

6. Kriterier for måloppnåelse

Fra tilskuddsmottaker:

- Etablert et samarbeid med forsknings- eller kompetansemiljø om helsefremmende tiltak i kommunene.
- Gjennomført kvalitativt gode evalueringer av helsefremmende tiltak i kommunene.
- Utvikling av ny kunnskap og tiltak for å fremme befolkningens helse.

Tillegg og presiseringer: Kriterier for måloppnåelse vurderes etter fullendt tilskuddsperiode, dvs. etter 3 til 5 år avhengig av prosjektperiode som er innvilget.

2 Rapportering

2.1 Beskrivelse av tiltaket

1. Beskriv navn på tiltaket, tiltakseier og varigheten av tiltaket.

Folkehelseprosjektet i Færder heter Mitt Færder. Eiereren er virksomhetsdirektør for Oppvekstsektoren. Prosjektet har hatt varighet fra 2017–2022.

2.2 Prosjektorganisering

- Prosjekteier: Direktør for Oppvekstsektoren, Hilde Schjerven
- Prosjektleder: Elin Skuggedal (80 % stilling)
- Delprosjektleder: Helena Bisgaard (20 % stilling)
- Styringsgruppe: Direktør for Oppvekst Hilde Schjerven, direktør for Administrasjon, kultur og levekår (AKL) Laila Rognaldsen og rådgiver Hilde Forsmo.
- Ressursgruppe: Virksomhetsledere i sektorene for oppvekst, kultursjef, folkehelsekoordinator, ALT koordinator og koordinator for ungdomsrådet.

2.3 Hva var formålet med tiltaket?

I tråd med formålet for Program for folkehelsearbeid i kommunene har tiltakene i Færders prosjekt lagt det helsefremmende perspektivet til grunn for tiltakene, med vekt på medvirkning, samskaping og frivillighet.

Gjennom ulike tiltak har målet vært å styrke grupper og arenaene der innbyggerne lever livene sine i kommunen. Sentralt i denne satsingen har det vært fokus på medvirkning ved blant annet å bygge en struktur som bidrar til at barn, unge og voksnes erfaringer og innspill bli tatt med i utviklingen av hjelpetjenester, barnehager og skoler. Ved å legge denne kunnskapen til erfaring- og forskningsbasert kunnskap får vi en kunnskapsbasert praksis med tilbud og tjenester som i større grad oppleves nyttige og treffsikre ([Vi trenger dine råd om hvordan det kan bli godt for alle barn å vokse opp i Færder kommune - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://faerder.kommune.no))

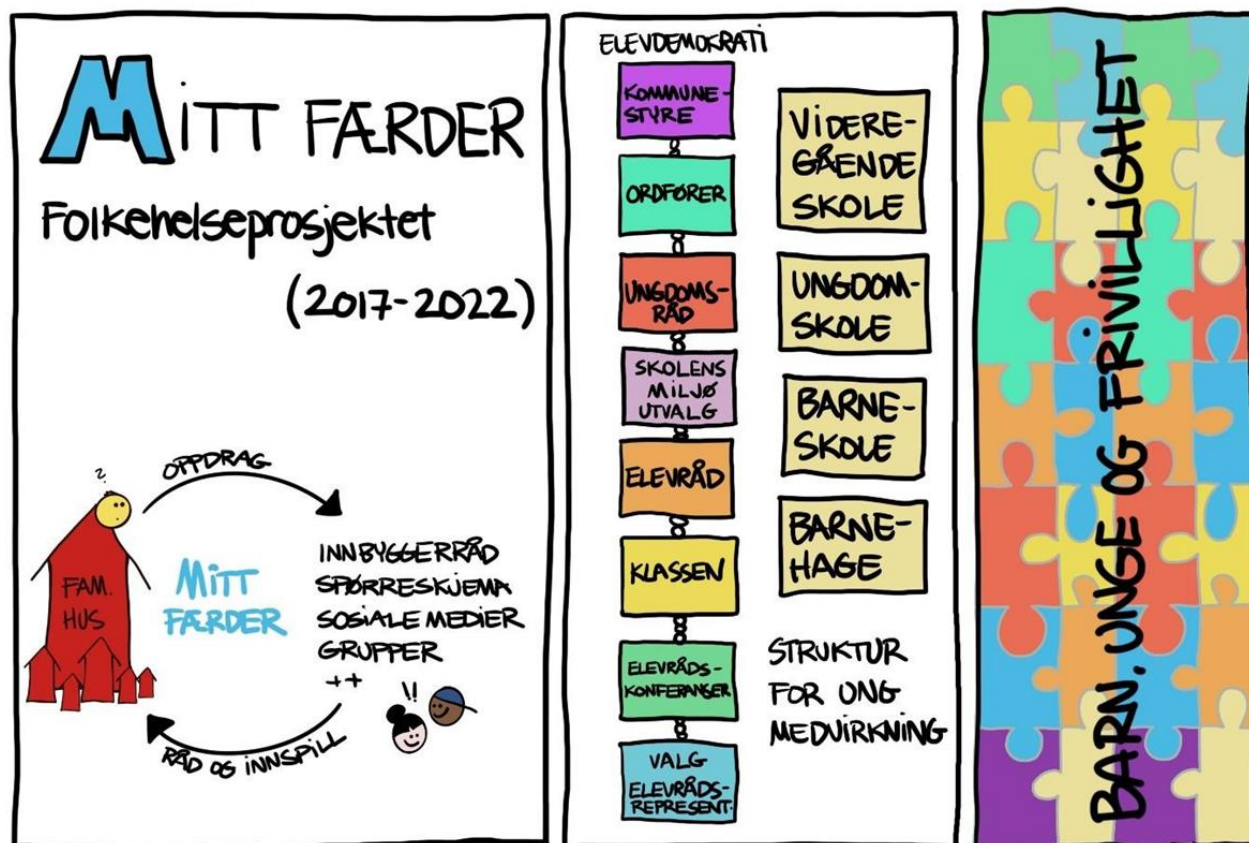
I tillegg til den instrumentelle dimensjonen av medvirkning, har satsingen lagt vekt på å være demokratisk ved at flere stemmer og perspektiver kommer frem. Det har vært et mål om at prosjektet skulle bidra til erfaringsdeling og modellering av ulike involverende prosesser og på den måten være med på å bygge en kultur der medvirkning er en holdning i møte med mennesker og en praksis på å involvere brukerperspektivet i utviklingen av de ulike arenaene i oppvekst.

Vi mener at både dagens og fremtidens kommune er avhengige av barn og unge som engasjerer seg og at deres stemmer blir tatt på alvor. For å møte utfordringene en kommune står i på en god måte er også frivilligheten sentral. Av den grunn inkluderte vi en satsing på dette, med mål om å øke bar og unges kompetanse og deltakelse i frivillig arbeid i Færder.

Ved oppstart bestod prosjektet av tre delprosjekt.

- Delprosjekt 1 «Familiens Hus», der målet var å utvikle primært hjelpetjenestene med vekt på medvirkning fra innbyggere.
- Delprosjekt 2 «Ungdomsmedvirkning», der målet var å styrke medvirkning fra unge.
- Delprosjekt 3 «Unge og frivillighet», med mål om økt deltakelse fra unge i frivillig arbeid.

Prosjektleder har hatt 80 % stilling og ansvar for delprosjekt 1 og 2. Delprosjekt 3 ble lede av rådgiver for frivillighet i 20 % stilling.

Illustrasjon av Folkehelseprosjektet «Mitt Færder».

2.4 Hvem var sentrale aktører i utvikling av tiltaket?

Prosjekteier og virksomhetsdirektør i oppvekstsektoren samt en av rådgiverne i staben har vært helt sentrale i utviklingen og forankringen av tiltakene. I tillegg til dette har virksomhetsdirektør for Administrasjon, kultur og levekår vært sentral i forankring av tiltakene i den sektoren der blant annet frivillighet er del av. Direktørene og rådgiver har sammen med prosjektlederne utgjort styringsgruppen i prosjektet.

Videre har virksomhetsledere i oppvekstsektoren og rådgiver for frivillighet (delprosjektleder), vært sentrale i forhold til utviklingen av tiltakene, både gjennom deltakelse og evaluering.

Gjennom prosjektperioden har også en rekke andre aktører bidratt til utviklingen av tiltak. Av disse vil jeg trekke frem to pilotbarnehager som gjennom en prosess med barn, foresatte og ansatte har reflektert rundt spørsmålet «hva er en helsefremmende barnehage?», psykisk helseteam, nav og tjenesten for psykisk helse og rus som sammen med ungdom har bidratt til etablering og utvikling av medvirkningsgruppen «oppveksthjelpa», elevrådskontakter og lærere med ansvar for disse som har deltatt, evaluert og sammen med prosjektleder samskapt et årshjul for elevdemokrati i Færder. Frivillige, barn unge og andre innbyggere har også vært sentrale i utviklingen av tiltak, blant annet utviklingen av valgfaget «innsats for andre».

Prosjektleder har hatt hovedansvar for helheten, aktivitetene og evalueringen sammen med delprosjektleder for tiltaket som har hatt et særlig ansvar for den delen som har vært rettet mot frivillighet. Prosesslederkompetanse har vært sentralt og dette har prosjektlederne samarbeidet om.

2.5 Hvordan har tiltaket ivaretatt innovasjonsaspektet i programmet?

Innovasjonsaspektet har vært sentralt og er god ivaretatt i programmet. Tiltakene er samskapt med barn, unge, voksne, ansatte, frivillige og i samarbeid med Vestfold og Telemark Fylkeskommune, og svarer således opp det innovative elementet.

Innbyggerråd

I forhold til å bygge en struktur for innbyggerinvolvering i kommunen har dette blitt gjort i samarbeid med barn, unge, voksne og ansatte. Utgangspunktet var et mål om at erfaringer og innspill fra de som lever livene sine i Færder skulle være med å utvikle kommunen de bor i. Fokus var på oppvekstområdet. Sammen bygget vi en struktur som består av flere elementer som ledere må forholde seg til når de skal involvere brukerstemmene på systemnivå:

- De som eier initiativet og ønske om råd må være klar på hva de ønsker innspill på, målgruppe og hva innspillene skal brukes til. De som er med i prosessen, må få dette presentert samt en tilbakemelding i etterkant om hvordan deres råd er tatt med videre.
- Råd fra barn, unge og voksne kan samles inn i fysiske møter, vi har valgt å kalle dette innbyggerråd. Invitasjoner, tid og egnet sted, som en skole eller barnehage, må være klart. Enkel bevertning som bidrar til en god atmosfære, hører også med. Som et supplement til fysiske samlinger har vi også utviklet digitale spørreskjema. Vi har også faste medvirkningsgrupper for ungdom, som gir råd til hjelpetjenestene i oppvekst.
- De fysiske samlingene innledes med tema og hensikt, gjerne av leder for tjenesten som ønsker innspillene. Gjennom demokratiske, involverende og ivaretagende metoder supplert av samtaler hentes innspillene inn av en prosessleder.
- I etterkant av innbyggerrådene oppsummeres rådene og deles med ansatte og tjenester. De som har bidratt med verdifulle råd får så en tilbakemelding på hvordan innspillene har blitt tatt med videre.

Alternativet til å invitere til samlinger der målgruppen er alle interesserte innbyggere, er å legge medvirkningsprosessene der informantene er. Fordelen med dette er at man møter større grupper som utgjør et mer representativt utvalg. Eksempler på slike arenaer er barnehager, skoler, samlinger med ansatte og foreldremøter.

Eksempler på tema i innbyggerråd har vært «hva er god hjelp og støtte når unge ruser seg?», «hvordan kan vi legge til rette for inkluderende fellesskap og på den måten forebygge mobbing i skolen?», «hva er god hjelp for

psykiske vansker?», «hva trenger foreldre for må bli trygge og gode?», «hva trenger barn med autismespekterdiagnoser og deres foresatte?».

(Vi trenger dine råd om hvordan det kan bli godt for alle barn å vokse opp i Færder kommune - Færder kommune (faerder.kommune.no))

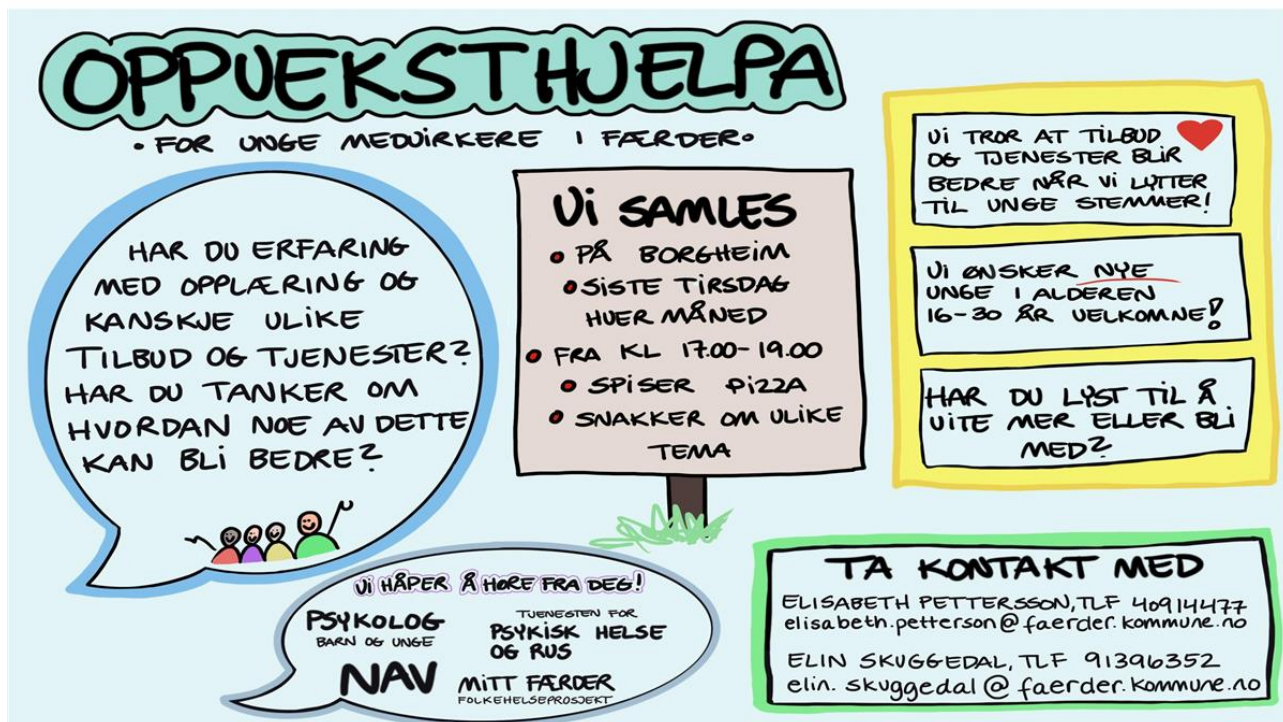
Oppveksthjelpa

I den faste medvirkningsgruppen er tjenestene Nav, psykisk helseteam for barn og unge og tjenesten for psykisk helse og rus faste medlemmer. Temaene der har vært knyttet opp til deres tjenester. De kommunalt ansatte mener at gruppen gir verdifulle innspill til utviklingen av tjenestene, og fremhever at her får sårbare ungdommer en stemme gjennom demokratiske, trygge og inkluderende måter å legge til rette på. De erfarer at ledere og kollegaer etterspør rådene som har kommet i gruppa, og legger til at det er stor forskjell på «jeg tror det er lurt å...» til «ungdommene ønsker...».

Ungdommene i gruppa legger vekt på betydningen av at samlingene er lagt til et trivelig sted og tryggheten ved at alle kjenner hverandre. Videre understreker de betydningen av å benytte verktøy og metoder som gjør at alle kommer frem med sine synspunkter. Det er viktig for de unge at de ikke må dele personlige erfaringer dersom de ikke ønsker dette, de kan likevel gi mange råd.

Det er veldig gøy å være med, voksne blir så glade for rådene våre. Det er nesten urealistisk å tenke på at noen ønsker å høre våre innspill til utviklingen av sine tjenester. At man som helt vanlig ungdom kan gi sine råd til ekspertene og så kan man senere se at de har endret på noe ut ifra det. Det har jeg vært med på. Sitat fra en av ungdommene.

Ungdommene mener det er viktig at de voksne tar ansvar for rammene i gruppa. Det er viktig at også de deltar i dialogen, uten at de snakker for mye. De legger til at det må være rom for alle å være med i gruppen uansett hvem de er og hvilken erfaring de har.

Sosiale medier

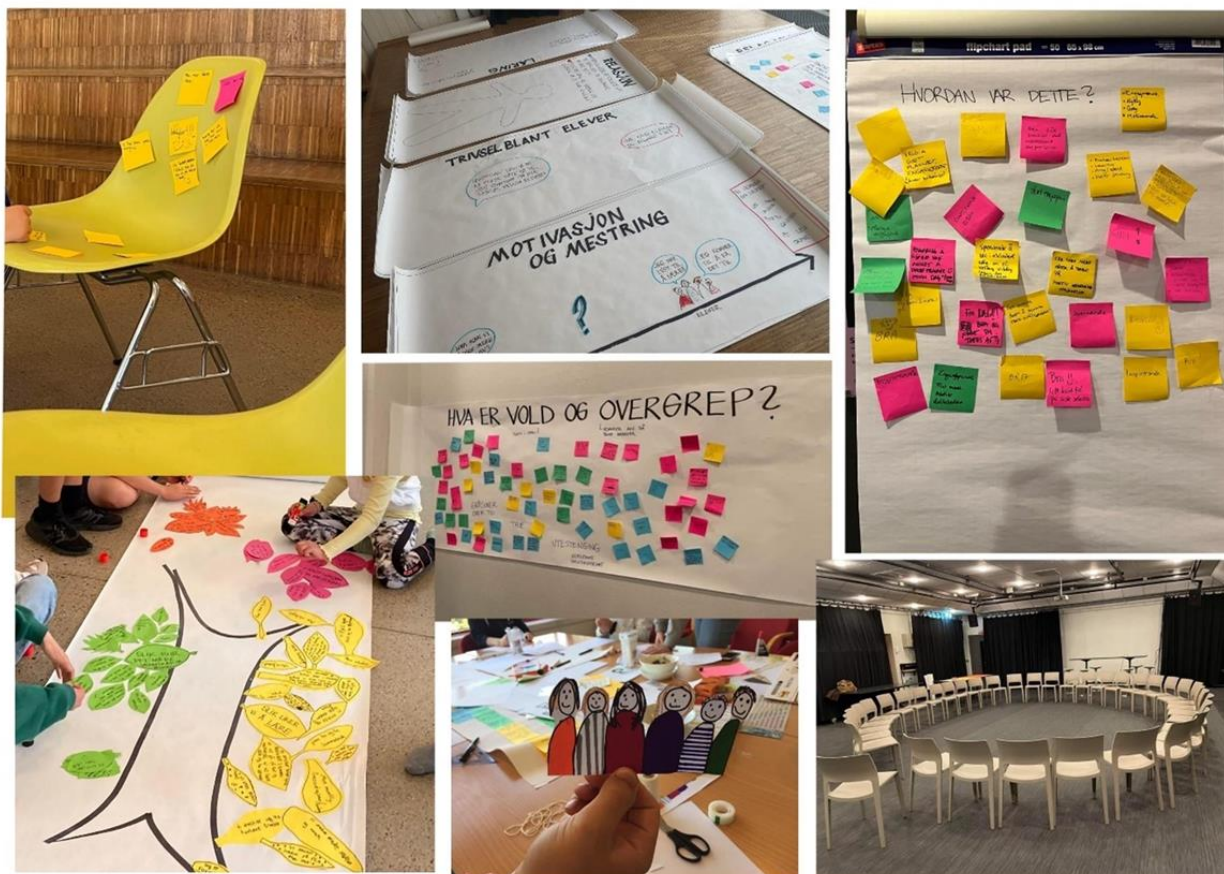
På oppfordring fra flere innbyggere som var engasjerte i utviklingen av tiltakene i prosjektet ble det som del av informasjonsspredningen om prosjektet og dialogen med innbyggerne ble det opprettet og drevet en profil på Facebook og Instagram under navnet «Mitt Færder». På bakgrunn av råd og innspill fra innbyggere i prosjektperioden har Oppvekstsektoren valgt å omorganisere med mål om å imøtekomme innbyggerens behov på en bedre måte. Det er opprettet en ny avdeling som heter Færderhuset. De sosiale profilene har endret navn fra «Mitt Færder» til «Færderhuset», slik at følgere blir med videre. Å ha sosiale kanaler som er opprette med mål om innbyggerdialog er nytt og nyttiggjort i Færder. Det har vært kanaler for å informere, få innspill og dele innspillene.

Samskaping og medvirkning i utviklingsarbeid

Prosjektet har bidratt med fasiliteringskompetanse i en rekke prosesser. Kompetansen på og volumet på slike demokratiske prosesser er nytt i kommunen. I fasiliterte samlinger med ansatte har temaene blant annet vært «Verdens beste barnevern, hva er viktig?», «hva har vi av kompetanse og hvilke fokusområder skal vi ha fremover i Ppt?», «Hva er en god strategi for frivillighet», «Prinsipper og verdier i praksis i Forebyggende helsetjenester», «Hva er viktig at vi tar med oss nå som vi i Ressursenter for mennesker med utviklingsmuligheter skal omorganiseres?».

Det har vært en rekke samlinger med elever på barne- og ungdomsskoler. Fokus i samlingene har vært på hvordan barn og unge skal oppleve trygghet, fellesskap og læringsglede i skolehverdagen. Elevene har også gitt råd til Regjeringen, som ønsket innspill på hvilke tiltak de skulle prioritere etter pandemien i 2021. ([Færderbarn gir råd til regjeringen om pandemien - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://færderbarn.gir.råd.til.regjeringen.om.pandemien-færder.kommune.no))

Bilder fra fasiliterte samlinger med barn og unge.

Helsefremmende barnehager

Et av de innovative tiltakene i prosjektet har vært å tydeliggjøre det helsefremmende perspektivet i barnehager. To pilotbarnehager har gjennom prosjektperioden hatt prosesser med barna, de foresatte og ansatte der dette har vært tema. Evalueringen viser at prosessene er helt sentrale i å jobbe helsefremmende. Trygge, inkluderende og kreative metoder er viktig for at alle stemmer skal frem. FNs barnekonvensjon artikkel 12 sier at alle barn har rett til å bli hørt. De skal fritt kunne formidle sin mening i saker som angår de, og deres mening skal bli tatt på alvor. Barn foretrekker ulike uttrykksformer, og gode verktøy for medvirkning er sentralt i å få barna stemmer frem. Eksempler på verktøy som er nyttige er blant annet «hustavla», der barna kommer med innspill til hvordan dagene har vært og hva de ønsker fremover. Barnehagene har også god erfaring med tilbakemeldingssamtaler fra de eldste barna. Barna gir sine råd til barnehagen om hva som har vært bra, hva som har vært dumt og hva barnehagen bør tenke på når de skal lage gode barnehagedager for yngre barn. Den ene barnehagen visualiserte rådene på blader som var klippet ut og ble hengt på et stort tre, mens den andre barnehagen fylte inn rådene i «superagtenes bok til neste års superagenter».

Innspill fra Lindhøy barnehage.

Superagentenes bok til neste års superagenter

(og egentlig til alle i barnehagen)

Dette er oss:

Gode minner fra barnehagen

- Det var gøy å gå på tur på mandager
- Det er gøy å huske
- Det er gøy å leke sammen, vi har lekt masse sammen i barnehagen
- Det var gøy på tur ved dammen, se på padder og finne en salamander og fisk
- Det var gøy å lage bokstaver ute i naturen, og å lese bok
- Gøy å være i kirken
- Deilig med varm mat på fredager
- Gøy med karneval, og gøy å slå katta ut av sekken
- Fint å bli kjent med mange nye barn
- Morsomt å se på reker på verdens ende
- Vi tegnet regnbuer sammen
- Det var gøy å spise middag i barnehagen!
- Det var godt å spise taco på superagentmiddagen
- Det var fint å dra på Verdens ende
- Gøy å grille smørbrød på bålet
- Det var gøy å være på sopptur
- Gøy å være på skolen

Disse rådene vil vi gi til dere som skal fortsette i barnehagen

Råd til barna:

- Husk å være snille med hverandre
- Man må smile til de andre
- Hvis man er lei seg må man si ifra til en voksen
- Det er viktig å ta vare på de som trenger hjelp!
- Det er viktig å få nye venner.
- Superagenter er ofte flinke til å tegne, og det er de fordi de har øvd seg masse – det er viktig å øve seg på mange forskjellige ting.
- Superagenter kan hjelpe de som er små
- Det er bra å være flinke til å spise, og huske på å ikke kaste mat på gulvet
- Ikke slå hverandre
- Husk å gå på do
- Om man ikke finner noen å leke med, må man spørre en voksen
- Det er viktig å dele med andre
- Husk å ikke kaste søppel i naturen

Råd til de voksne:

- De må være snille og greie
- De må snakke mye med barna
- Viktig at de voksne ikke er så strenge
- Husk at alle barna kan være med å lage mat, barn er flinke til det
- Vil ha enda mer tid til å leke på superagentgruppe
- Gøy at superagentgruppa går på tur i skogen
- Best med bøker med mange bilder

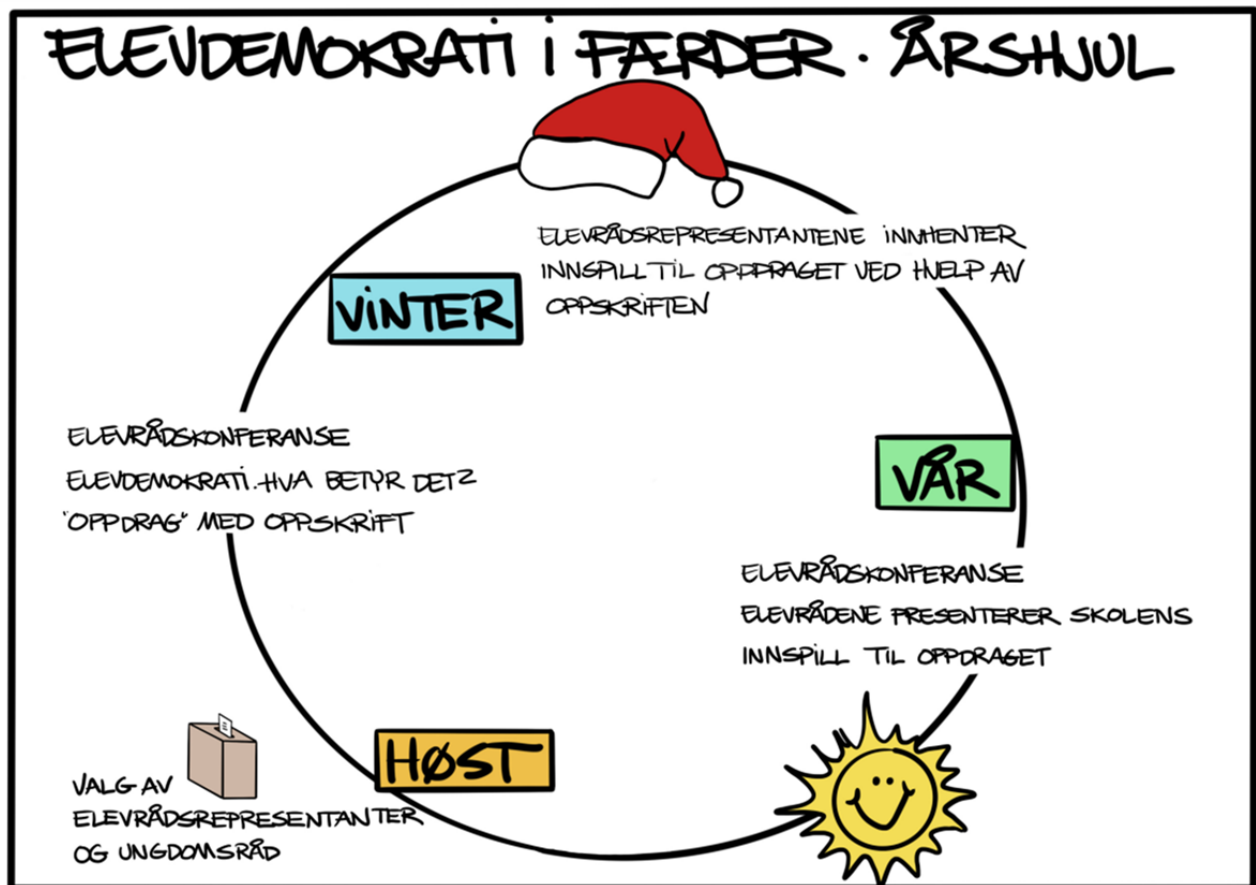
Teie kirkes barnehage - minner og råd

Barnehagene kom frem til at med utgangspunkt i en helsefremmende forståelse er det mest sentrale er prosessene i helsefremmende barnehager. Medvirkning gir både bedre helse og bedre barnehager. I barnehagene er ansatte opptatt av at barna skal medvirke på egne premisser. Barn kan medvirke gjennom samtaler og ved bruk av ulike metoder, men også indirekte gjennom praksisfortellinger, observasjon og foreldresamarbeid.

Ut over det så kan andre kjennetegn være at barna blir tatt varmt imot, og får en god avskjed, at barna blir anerkjent ved å bli sett og tatt på alvor, at de opplever å bli lyttet til og tatt på alvor og at de opplever mestring gjennom lek, læring og fysisk aktivitet. Lek er barnas egen kultur, her øver de seg sammen med andre barn. De kan diskutere, argumentere, være uenige og finne løsninger i fellesskap. På den måten er lek del av å bygge demokratiske mennesker. Videre at det er fokus på sosialisering, fellesskap og tilhørighet ved blant annet å gjøre aktiviteter sammen, som å lage sunne måltider. Avslutningsvis er medvirkning viktig i helsefremmende barnehager, barn og foresattes mening betyr noe og har konsekvenser for driften.

Elevdemokrati i Færder

Vi legger til grunn at medvirkning er en øvelse i å delta, og desto flere ganger man blir spurt jo mer vil man engasjere seg. Vestfold og Telemark Fylkeskommune har hatt en satsing ut mot videregående skoler som handler om å bygge en struktur for medvirkning blant unge. Færder ønsket å bli med som en pilot kommune der målet var å bygge en struktur for elevmedvirkning i kommunen. Sammen med elevrådskontakter i barne- og ungdomsskoler og kontaktlærere for elevråd utviklet vi et årshjul for elevråds-samarbeidet;

Visualisering av årshjulet til elevrådskonferansene, en av prosjektets innovative tiltak

- Høst: elevrådsrepresentantene er valgt gjennom demokratiske prosesser og møtes til elevrådskonferanser. En konferanse for barneskoler og en for ungdomsskoler. Tema på konferansene er rollen som tillitsvalgt, elevdemokratiet og øvelse i metoder og verktøy for medvirkning. Elevene får så et oppdrag som de skal jobbe med i klassene på skolene gjennom året. Verktøyene de tar med seg fra konferansen er nyttige til dette. Oppdraget kan være noe elevene selv er opptatt av og ønsker å utforske, eller det kan være et oppdrag fra for eksempel virksomhetsdirektøren som ønsker innspill på noe fra mange barn og unge.
- Vår: elevrådsrepresentantene samles til vårkonferanse der erfaringene knyttet til rollen som tillitsvalgt og elevrådsarbeidet gjennom året blir reflektert rundt i fellesskap. I tillegg presenterer elevrådene sine innspill på oppdraget for hverandre. Gjennom begge konferansene er det viktig å legge opp til en trygg ramme med demokratiske verktøy.

Bilder fra eleverådskonferansene høsten 2021. Nederst til venstre er Tone Jørgensen fra VTFK og to representanter fra Færder ungdomsråd. Nederst til høyre er Færder kommunes ordfører Jon S. Andersen.

Elevdemokratiet i Færder strekker seg fra klasserommet, via Eleverådene til Skolens Miljøutvalg og så videre til Ungdomsråd og kommunestyre med ordfører. Ungdomsrådet i Færder ble etablert i 2018 har sitt utspring i folkehelseprosjektet, det innovative i det ligger i at det da var nytt for Færder å ha et likt råd. Ungdomsrådet er opptatt av å bidra til en kommune der det er godt for barn og unge å vokse opp. De er særlig interesserte i hva som er viktig for barna som lever livene sine i Færder og er fast deltaker i eleverådskonferansene. Her får de både kunnskap om hva elevene er opptatt av, samtidig som de er med for å informere de unge om deres rolle, hva elevene kan bruke rådet til og hvordan de kan ta kontakt med saker de brenner for.

Kommunen har satt av en ressurs til å koordinere rådet, som er veldrevet og har fått en høy status i kommunen på kort tid.

Unge frivillige

I tillegg til å styrke unge med kompetanse på medvirkning ønsket vi som nevnt også en styrking i relasjonen mellom unge og frivillig arbeid. Mestring, tilhørighet og fellesskap er sentrale elementer i helsefremmende arbeid. Et av resultatene i satsingen er et godt etablert samarbeid mellom frivillighetssektoren i kommunen og en av ungdomsskolene i kommunen. Dette har vært en pilot, der elevene som har valgfaget «innsats for andre» har fått ordinære frivillige oppdrag, blant annet gjennom appen NyBy (<https://nyby.no/losninger/ungdomsskole>).

2.6 Hvordan har målgruppene vært involvert og fått medvirke i utvikling og gjennomføring av tiltaket?

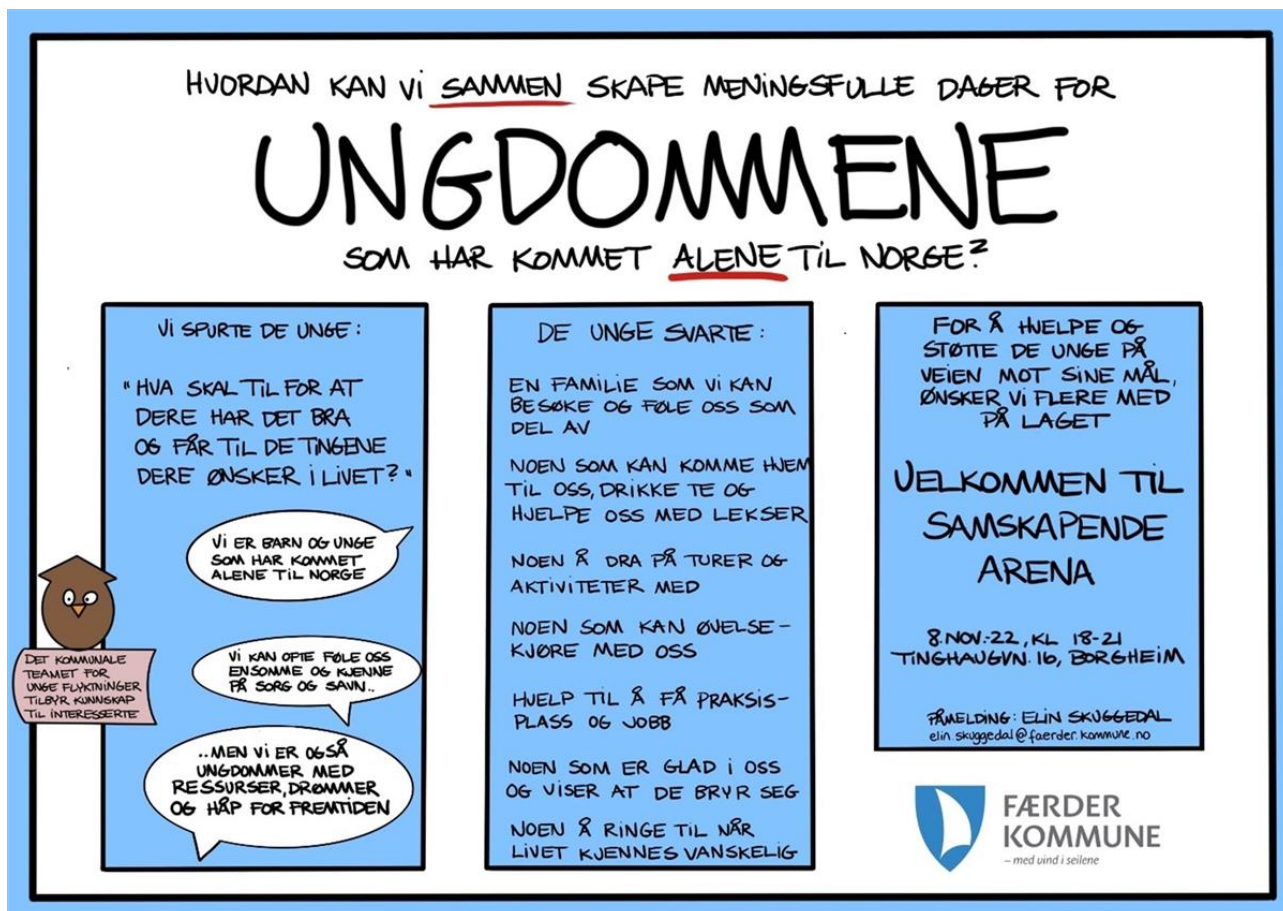
Målgruppene som er barn, unge, voksne og ansatte i oppvekstsektoren har gjennom deltakelse og evaluering etter hver samling vært med å forme både gjennomføring og utvikling av tiltaket. Involverte har deltatt i planlegging av samlinger, gjennomføring, evaluering og justeringer av tiltak. I samarbeid med delprosjektleder har også frivilligheten bidratt med å forme deler av satsingen.

2.7 Hvordan har tiltaket bidratt til å styrke samarbeid på tvers av sektorer og aktører i kommunen?

Prosjektet startet med et ønske og behov for endret fokus i Oppvekstsektoren til å legge mer vekt på medvirkning og frivillighet. Videre ble sektoren Administrasjon, kultur og levekår direkte involvert ved inkludering av frivillighet som et helsefremmende element som er viktig for en bærekraftig utvikling i kommunen tatt med i prosjektplanen. Direktørene for de to virksomhetene utgjorde styringsgruppen i prosjektet, lederne av prosjektet representerte hver sin virksomhet. Det ble etablert en ressursgruppe med representanter fra flere tjenester, som har vært med å gi innspill, forme tiltakene og spre informasjon til andre. Gjennom prosjektperioden har en rekke aktører vært involvert i tiltakene.

Et eksempel er ved å ha fokus på medvirkning og utvikle tjenester der innbyggernes ønsker vektlegges, så tvinges det frem et samarbeid på tvers. Da er det barn, unge og foresattes behov som er i sentrum for planer og oppfølging. I Færder er en ny lavterskel- tjeneste der barn og unge er målgruppen under etablering. Rådene fra innbyggerne i prosjektet har hatt avgjørende betydning for dette omorganiseringen ([Nyhetsbrev desember 2022 \(adobe.com\)](#)).

Et annet eksempel på et innovativt tiltak er arbeidet med enslige mindreårige flyktninger i kommunen. Erfaring viser at kommunens ressurser ikke strekker til for å imøtekomme de unges ønsker og behov. Sammen med de ansatte inviterte vi de unge flyktningene til en fasilitert samling der de gav sine innspill på spørsmålet; «hva skal til for at jeg har det bra og får til de tingene jeg vil i livet?». Samlingen er første del av en samskapende prosess, og ble fulgt opp av en ny samling med ulike aktører, politikere, frivillige, innbyggere og ansatte i temaet rundt de unge flyktningene. Ungdommenes stemme er utgangspunkt for hvordan ulike aktører kan jobbe sammen på nye måter ([handbok-for-samskaping.pdf \(ks.no\)](#)).

En visualisert oppsummering av oppstart i samskappingsprosessen rundt enslige mindreårige flyktninger.

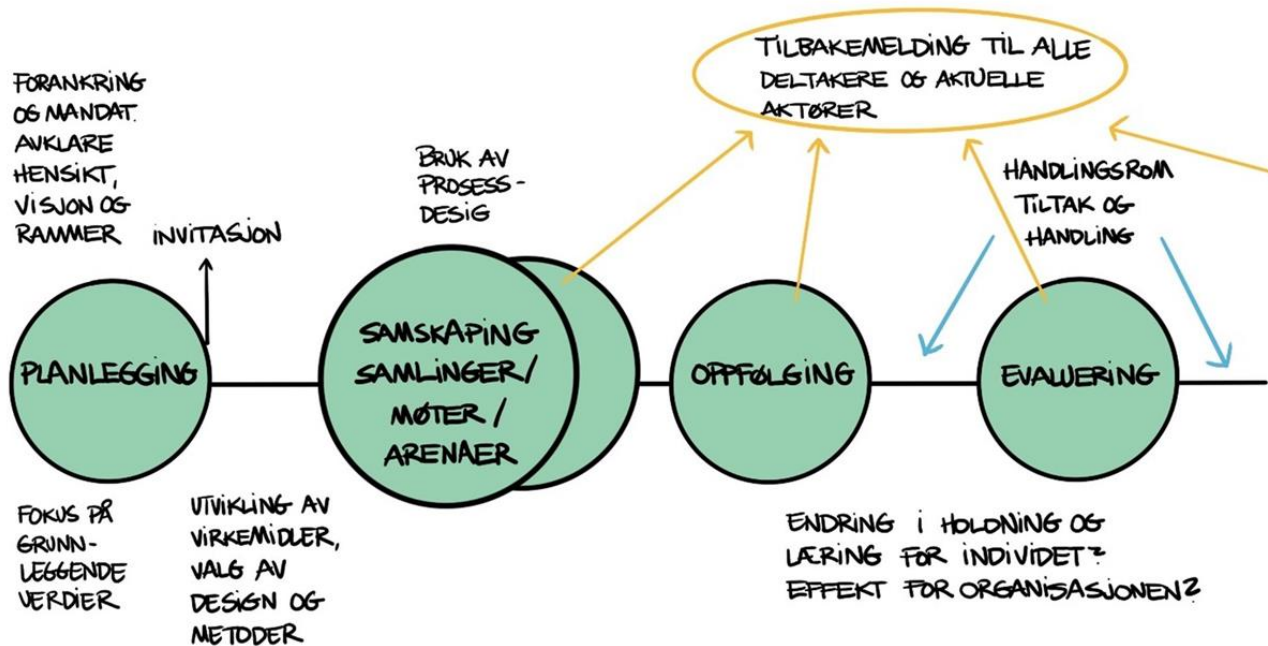
På denne måten har både strukturen i prosjektet, informasjonsspredning i ulike kanaler og en lang rekke erfaringer styrket samarbeid på tvers av ulike sektorer og aktører.

Fasilitering

Det har vært økende fokus på samskaping og medvirkning. Noe av grunnen til dette er at velferdssamfunnet står overfor sammensatte komplekse utfordringer, såkalte wicked problems, som krever sammensatte og helhetlige løsninger. Teori, forskning og erfaring viser at vi trenger fasilitatorkompetanse for å få til de gode prosessene. Det betyr trygge, innovative fasilitatorer med fokus på utvikling både på individ -og organisasjonsnivå. Fasilitering handler om hvordan man planlegger og leder prosessforløp der vi er avhengig av menneskelig samhandling for å skape resultatene (Hva er forskjellen på fasilitering og prosessledelse? - LENT).

Prosjektlederne har gjennom prosjektperioden, i læringsnettverk – og arenaer tilegnet seg betydelig kompetanse og en verktøykasse med relevante og gode metoder gjennom nettverket som har vært ledet av Vestfold og Telemark Fylkeskommune. Fasilitator Mariann Sempler har brakt inn fagkompetansen på fasilitering og har laget en modell over utviklingsprosessen, som har de samme elementene som vi har inkludert i prosessene i Færder.

TRINN I UTVIKLINGSPROSESSEN

FOKUS PÅ LÆRING

EVALUERING OG KONTINUERLIG UTVIKLING

MODELL: M. SEMPLER

empler beskriver videre at en fasilitator må inneha kompetanse i forhold til å skape samhandlende relasjoner med oppdragsgiver, planlegge hensiktsmessige gruppeprosesser, skape og vedlikeholde et deltakende og inkluderende miljø. Videre må vedkommende kunne fasilitere grupper til hensiktsmessige og nyttige resultat, utvikle og opprettholde fagkunnskap i fasilitering, samt fremstå med profesjonelle holdninger til faget fasilitering.

Visuell kommunikasjon

I en prosess der deltakere skal medvirke eller skape noe sammen er det viktig at alle har forståelse av tema og oppgave. Visualisering er forenkling som kan bidra til at flere forstår og videre kan delta med sine innspill. Prosjektet har i stor grad benyttet visuell kommunikasjon ved formidling, i prosessarbeid og ved oppsummering. Prosjektet har også hatt opplæring av en rekke ansatte i kommunen.

PRESENTASJON

BEHOVET ER ØKENDE

SPARE TID

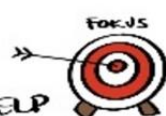
FREMME
DEMOKRATISKE
PROSESSER

ALLE
KAN

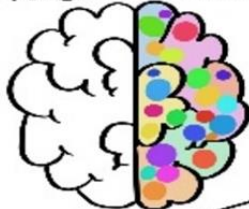
TEGN PÅ
ALLE
OVERFLATER

PROSESS

ZOOM
INN
OG UT

AKTIVERER DEN
KREATIVE HJERNEN

LETTERE
Å SE
HVA SOM
MANGLER

HOLDER
OSS PÅ
SPØRET

LETTERE
Å SORTERE

AVKLARER TANKER
OG STIMULERER
TIL NYE IDEER

OPPSUMMERING

HÅNDEGNET
SOM SKILLER
SEG UT

VI ER VISUELLE
OG SULTNE PÅ
BILDER

TEGNINGER
GJØR DET
LETTERE
Å HUSKE

3 Evaluering

3.1 Hva slags evaluering er blitt gjort av tiltaket og hvem har utført den?

Prosjektet har lagt til grunn at å tenke evaluativt er nødvendig for å få til et kunnskapsbasert og systematisk arbeid ([veileder-i-egenevaluering.pdf\(ks.no\)](#)). Det har vært gjennomført både intern og ekstern evaluering av prosjektet.

Prosjektet har gjennomført egenevaluering, med veiledning fra evalueringsforsker Bergljot Baklien. Videre har tiltak blitt forsket på av forskere fra Arbeidsforskningsinstituttet og storbyuniversitetet Oslo Met, samt to masterstudenter fra Universitetet i Sør- Øst Norge med hvert sitt forskningsprosjekt.

Folkehelseprosjektet har gjennomført lærende rapportering årlig, i samarbeid med VTFK og de andre kommunene som er i nettverket. Ulike aktører har gitt sine innspill på tiltak i året som har gått og viktige råd i forhold til veien videre.

Med veiledning av evalueringsforsker Bergljot Baklien utarbeidet prosjektet en evalueringsplan med delplaner som sørget for bredde i evalueringen. Innbyggere, ansatte og ledere ble intervjuet i tråd med planen.

Helsedirektoratet inviterte prosjektleder til å dele erfaringer knyttet til evalueringsarbeidet i 2021, og presentasjonen ble publisert på direktoratets hjemmesider som del av en webinarrekke knyttet til utvalgte tema innen lokalt folkehelsearbeid.

([Webinarer om folkehelsearbeid i kommunen - Helsedirektoratet](#))

3.2 Hvorfor ble denne typen evaluering valgt?

Valget om internevaluering eller egenevaluering med veiledning av en evalueringsforsker, ble gjort på bakgrunn av et ønske om å benytte den inngående kompetansen en praktiker har som selv er del av prosjektet kombinert med støtte fra forskermiljøet, med betydelig evalueringserfaring. Prosjektleder, med inngående oversikt og kunnskap om detaljene i tiltak ble valgt som intern evaluatør. Denne oversikten kan det være vanskelig for en utenforstående å skaffe seg. På den andre siden hadde evaluatøren liten erfaring med evaluering, og valgte å lage av tale med en profesjonell støttespiller og veileder i evalueringsforsker Bergljot Baklien. En slik kombinasjon kan være både praktisk og fruktbar, og er en anbefalt måte å legge opp evaluering av folkehelseprosjekt som.

Vekten på formativ evaluering er begrunnet i ønske om at evalueringen skulle være med å forme tiltakene. En slik evaluering forutsetter gjerne at evaluatøren er tett på det som skal evalueres, til forskjell fra en summativ evaluering der avstanden mellom den som evaluerer og det som skal evalueres gjerne er større.

En av målsettingene i prosjektet har vært at tiltak skal implementeres i drift og videreføres når prosjektperioden er over, og da er evalueringsens formative funksjon særlig viktig

(veilederegenevalueringf42.pdf (ks.no)).

Evalueringsforskeren veiledet evaluatør med utarbeidelsen av en prosjektplan, med en overordnet plan der evalueringens område, hensikt, problemstillinger og beskrivelser av hvordan og på hvilken måte evalueringen skulle gjennomføres ble beskrevet. Med utgangspunkt i problemstillingen fulgte en delplan med delproblemstilling og spesifikke spørsmål knyttet til implementering av prosjektet. Videre var det delplaner som dekket tiltakene i prosjektet.

Vi ønsket å undersøke hvilke prosesser som ble satt i gang, og hva som hemmer og fremmer en god prosess. Videre ønsket vi å se nærmere på hvilke konsekvenser tiltaket har hatt, og i hvilken grad målene ble nådd. I sluttevalueringen har vi vært særlig opptatt av hvorfor et gikk som det gjorde, hva som var suksessfaktorene og hvilke hindringer vi støtte på. Evalueringen ønsket også å undersøke i hvilken grad videreføring av prosjektets erfaringer videreføres og i hvilken grad de er egnet til overføring av andre sektorer i vår kommune.

I tillegg til informasjonen egenevalueringen har gitt, vil den eksterne forskningen som tar utgangspunkt i deler av prosjektet gi verdifull informasjon ved å innta et annet perspektiv.

3.3 Hva er hovedfunnene i evalueringen?

Å bygge en kultur der tjenestene i større grad involverer «de med skoa på» i utviklingen krever ressurser over tid. Videre krever det kompetanse på medvirkning og frivillighet får å løfte dette opp i organisasjonen. Evalueringen viser at prosjektet har lyktes i å bidra til å styrke en kultur der blant annet medvirkning er en holdning i møte med mennesker, og at kunnskap fra barn, unge og voksne som lever livene sine i Færder er en viktig del av grunnlaget i utviklingen av en god kommune.

«Dette med medvirkning handler om holdninger og at vi som fagpersoner blir ristet litt. Vi har vår fagkunnskap og vår oppfatning om hva som er bra. Det å åpne opp for å ta inn den kunnskap og erfaring som barn og foreldre har. På ordentlig. Det har prosjektet absolutt bidratt til». Virksomhetsleder i oppvekstsektoren.

I flere av prosessene har hele tjenester eller større grupper av barn, unge og ansatte deltatt i. Evalueringen viser at metodene fremmer trygghet, kreativitet og eierskap til både prosessen og resultatet. Videre sørger fasiliteringen for at alle engasjerer seg, får kommet med sine innspill og kjenner på felleskap og ansvar for å følge opp videre. Flere trekker frem viktigheten av å delta i prosessene, og erfare hvor virkningsfullt det er, samtidig som deltakerne får økt kompetanse på fasilitering. Beskrivelser av verktøy og metoder er delt med deltakerne underveis og i slutfasen av prosjektet. Evalueringen viser at det er flere som planlegger og inviterer til samskapende prosesser.

Prosjektets helsefremmende fokus har vært lærerikt for mange viser evalueringen. Perspektivet har vært både nyttig og meningsfullt.

«Vi har fått økt kompetanse om det helsefremmende perspektivet og om verdiene og prinsippene som ligger i dette. En ny måte å tenke på som har ført til endret praksis, vi snakker samme språk».

Informasjonsspredning har ført til at mange har hørt om prosjektet. At prosjektet har vært i lokale media, i interne nyhetsbrev og samlinger for ansatte, samt aktivt på sosiale medier gjennom hele prosjektperioden har hatt stor betydning viser evalueringen.

Gjennom hele prosjektperioden har prosjektet samarbeidet med noen nøkkelpersoner som har hatt et særlig engasjement for å bidra til utviklingen av tjenestene til barn og unge. De er opptatt av at når man inviterer til medvirkningsprosesser så må innspillene bli tatt på alvor og de som har deltatt må få en tilbakemelding på hvordan rådene har blitt brukt i etterkant av prosessen. De var skeptiske til prosjektet ved oppstart og en av disse uttaler i evalueringen:

«Dette prosjektet hadde store vyer, og det som har skjedd siden den gang viser at ambisjonene og forventingene har blitt innfridd. Jeg trodde det ikke før jeg fikk se det. Ofte blir man invitert til noe som bare er et blaff. Men det var ikke dette».

Prosjektledernes kompetanse, entusiasme og engasjement ble trukket frem av flere som en av suksessfaktorene. Mange ansatte har store oppgaver, både kjente og nye initiativ de må forholde seg til. En satsing som både vekker glede og entusiasme og som oppleves nyttig har hatt betydning i forhold til involveringen.

I forhold til delprosjektet om unge og frivillighet så har det vært flere bytter av delprosjektledere. Årsakene er at ansatte i perioder eller permanent har fratrådt sine stillinger i kommunen, årsaken ligger altså utenfor prosjektet. Skiftene sammen med pandemien har bremsert aktiviteten i særlig denne delen av prosjektet som handler om å bringe mennesker sammen. Evalueringen viser videre at prosjektet har vært omfattende, og at dersom tiltakene og målsettingene hadde vært mindre, så hadde det vært mer tid for prosjektlederne å arbeide sammen. Videre viser evaluering av noe av suksessfaktorene for de leveranser prosjektet har hatt er at prosjektlederne har erfaring med, kompetanse på og tilknytning i sektorene som har vært relevante.

3.4 Har det vært knyttet annen forskning til tiltaket enn evaluering? I så fall hvilke og hvorfor? Oppgi gjerne lenker til publisert materiale.

Som nevnt har Færder kommune vært en av åtte case kommuner i en studie om ungdomsmedvirkning i kommunene. ([ODA Open Digital Archive: Unges mulighet til å medvirke: En samskapt studie av ungdoms deltagelse og engasjement i norske kommuner \(oslomet.no\)](https://oda.oslomet.no/oda/handle/11250/274848))

Prosjektet har også, som nevnt, vært gjenstand for to forskningsprosjekter der mastestudenter fra USN har forsket på både hva som kjennetegner trygg og inkluderende ungdomsmedvirkning og i hvilken grad satsingene i Færder er samskapende. Førstnevnte er planlagt utgitt som vitenskapelig artikkel og der derfor ikke publisert, men ligger ved som vedlegg til denne rapporten. Sistnevnte er planlagt ferdig i mai 2023. Begge gir verdifull informasjon til Færder som blir tatt med videre.

4 Resultater og læringspunkter

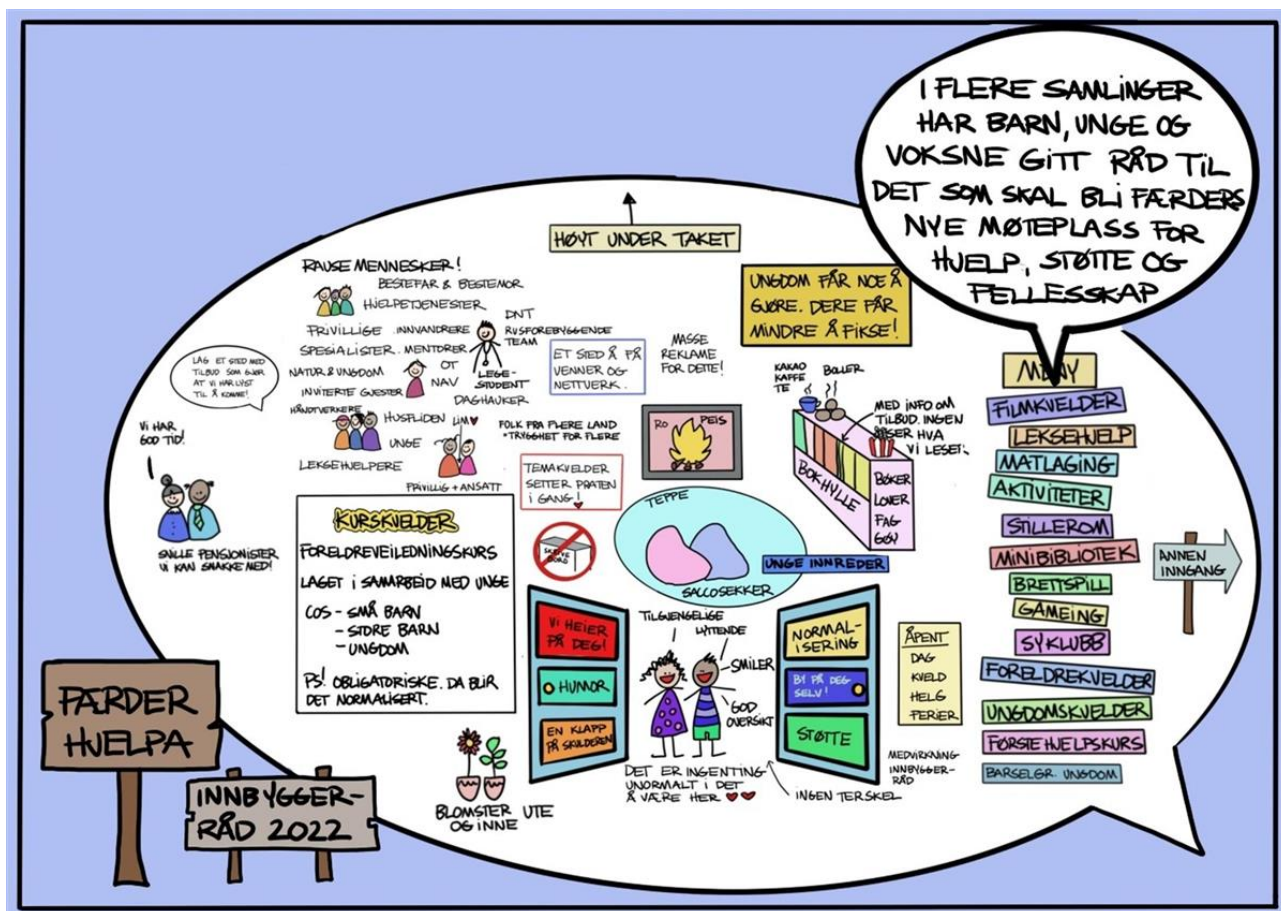
4.1 Er tiltaket blitt tatt inn i varig drift, eller er det lagt planer for at det skal bli et varig tiltak? Hvis ikke, forklar hvorfor.

Resultater og læringspunkter

1. Er tiltaket blitt tatt inn i varig drift, eller er det lagt planer for at det skal bli et varig tiltak? Hvis ikke, forklar hvorfor.

Innbyggerråd er del av driften i Oppvekstsektoren. Flere ansatte og ledere har fått erfaring med og kompetanse på metoden og benytter seg av dette etter behov. Det er også ressurspersoner som kan kontaktes av andre som ønsker bistand i forbindelse med å innhente stemmer til utvikling.

Oppsummerte råd fra en rekke innbyggerråd i perioden 2018–2022 viste at mange opplever hjelpetjenestene til barn og unge som uoversiktlige, noe utilgjengelige og at de kan savne en helhetlig oppfølging med et tverrfaglig samarbeid. Summen av dette, samt ansattes erfaring og forskning for øvrig la grunnlag for en omorganisering av virksomheten. Nyopprettet avdeling, med navnet Færderhuset, har som mål om å være tilgjengelige med nyttige tilbud. Medvirkning og evaluering er sentralt i utviklingen av tilbudene ([Nyhetsbrev desember 2022 \(adobe.com\)](#)). Flere samlinger med unge og voksne har blitt avholdt der målet har vært ytterligere innspill om hvordan et slikt tilbud skal være.

Oppsummering av innspill fra innbyggere til den nye avdelingen «Færderhuset»

Oppveksthjelpa går over i drift, fra oppvekstsektorens side vil representanter fra Færderhuset overta rollen som prosjektleder har hatt i prosjektperioden.

Årshjulet for elevmedvirkning skal evalueres i juni 2023. Evaluering underveis viser at aktivitetene, som er skapt i et samarbeid mellom skolene og prosjektet oppleves nyttig og ønskes videreført. Ledelsen i oppvekstsektoren ønsker å legge til rette for at dette videreføres dersom evalueringen tilsier det. Folkehelsekoordinator er en av de involverte i dette.

Pilotprosjektet med valgfaget «innsats for andre» kan vise til gode resultater. Dette videreføres på den aktuelle skolen og tilbys opprettet ved andre skoler som ønsker dette. Ansvarlig fra kommunes side som har vært delprosjektleder, har dette med seg videre i sin ordinære stilling (<https://nyby.no/losninger/ungdomsskole>).

Appen NyBy som prosjektet bidro til etablering av er allerede del av driften i kommunen.

Struktur for bedre utnyttelse av forskning fra studenter ved Universitetet i Sør-Øst Norge og kommunens behov er etablert og videreføres.

Prosjektet har bidratt med helsefremmende forståelse og fasisiteringskompetanse inn i ny helhetlig plan for oppvekst. Det helsefremmende perspektivet, medvirkning og samskaping er noen av elementene som videreføres der ([Helhetlig plan for oppvekst - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://faerder.kommune.no))

4.2 Kan tiltaket sies å bidra til å fremme kommunens systematiske folkehelsearbeid? På hvilken måte og hvorfor/hvorfor ikke?

Satsingene i prosjektet har hatt et helsefremmende fokus og har vært et viktig bidrag til folkehelsearbeidet. Tiltakene videreføres som del av strukturen i sektoren og bidrar på den måten til folkehelsearbeidet i Færder. Tidligere folkehelsekoordinator i Færder bekreftet i evalueringen at satsingene i prosjektet fyller ut noen av de oppgaver som folkehelsearbeidet i kommunen har. Nyansatt folkehelsekoordinator har tatt del i sluttfasen av prosjektet, og er positiv til å være del av satsingene fremover.

4.3 Har tiltaket vært med på å integrere psykisk helse og rusmiddelforebygging i det systematiske folkehelsearbeidet? På hvilken måte og hvorfor/hvorfor ikke?

Prosjektet har hatt fokus på å styrke barn og unges psykiske helse ved å bygge kompetanse på individ- og systemnivå. Videre har prosjektet bidratt i opprettelse av et rusforebyggende ungdomsteam, som er et lavterskeltilbud med ansvar for opplæring av unge, foreldre og ansatte i kommunen. Teamet tilbyr også samtaler og veiledning. Det rusforebyggende ungdomsteamet har betydelig kompetanse på rus og er et verdifullt bidrag til at ingen unge har et skadelig forhold til rus ([Rusforebyggende ungdomsteam - Færder kommune](https://www.færder.kommune.no) ([færder.kommune.no](https://www.færder.kommune.no))). Tilbudet er etablert som et varig tilbud i kommunen.

5 Deling av erfaring

5.1 Har dere en plan/prosess for informasjonsutveksling/overføring av resultater og læringspunkter til andre deler av kommunen og eksterne interessenter/kommuner?

Det har gjennom prosjektperioden vært fokus på erfaringsdeling og kompetanseheving av Oppvekstsektoren. Kommunedirektørens ledergrupper og flere politikere er godt kjent med prosjektet og har deltatt i ulike Prosjektet har bidratt til samskapende prosesser i andre sektorer i prosjektperioden. Det er ved prosjektslutt ingen plan for ytterligere informasjonsutveksling eller overføring av kompetanse eller resultater, men det er ressurspersoner som har vært del av prosjektet som ivaretar eventuelle ønsker og behov som måtte komme.

5.2 Hvilke resultater fra tiltaket kan være nyttig for andre kommuner å få vite om?

Tjenesteutvikling:

- Innbyggerråd
- Medvirkningsgrupper
- Digitale spørreskjema

Medvirkning barn og unge

Erfaringer med årshjul for elevmedvirkning

Unge og frivillighet

Erfaringer med valgfaget «Innsats for andre» og NyBy appen.

Evaluerings

Sørg for å evaluere, samt evaluere evalueringsverktøyene regelmessig.

5.3 Hvilke læringspunkter (både positive erfaringer og utfordringer) fra selve tiltaksutviklingen kan andre kommuner ha nytte av å vite om?

Tjenesteutvikling

Erfaringen fra prosjektet er at tjenestene tar i bruk tiltaket når det oppleves som nyttig. Det er viktig at prosjekt og nye satsinger ikke blir tredd ned over hodet på noen, men at de kjent med muligheten og ta det i bruk når

tidspunktet er riktig. Kommunen har begrensede ressurser og det er et overordnet mål at de tilbud og tjenester kommunen leverer oppleves som nyttige og treffsikre. I utviklingen av dette er medvirkning og samskaping sentralt.

Innbyggerråd

Krever en ledelse som legger til rette for innspill og råd fra innbyggere. Rådene må tas på alvor og de som har deltatt må få tilbakemelding på hvordan innspillene er tatt med videre. Dette krever ressurser, men resultatet kan bli tilbud og tjenester som oppleves mer nyttige og treffsikre.

Medvirkningsgrupper

Verdifulle stemmer, ofte fra sårbare unge som utvider vr forståelse og bringer inn flere perspektiv. Krever ressurser i form av ansatte og et budsjett med mulighet for mat og noen aktiviteter med mål om trygge relasjoner i gruppa. Rekruttering har vært en utfordring og rådet er at det må prioriteres, her har alle et ansvar, ikke bare de som er faste medlemmer i gruppa. Samlingene må fasiliteres med gode verktøy og metoder og i likhet med innbyggerrådene må det være et tema og deltakerne må få en tilbakemelding i etterkant, slik at de ser at det nytter å engasjere seg.

Digitale spørreskjema

En enkel måte å få innspill fra flere. I likhet med de overnevnte er det viktig å få informasjon ut til så mange som mulig. Et råd er å benytte seg av kommunes strategier for å informere. Eksempler kan være kommunens hjemmeside, sosiale medier og sms til alle foresatte i kommunen

Medvirkning barn og unge

Erfaringer med årshjul for elevmedvirkning. Vi har lagt til grunn at medvirkning er en øvelse i å delta. Det krever ressurser til å sørge for samlingene i årshjulet. Det bør være en med ansvar for å skape og videreutvikle dette sammen med elever og lærere. Det er viktig at også dette tiltaket er godt forankret, både i virksomhetens ledelse, i ledelsen på hver enkelt skole og ut i grupper med ansatte og elever. Pizza er selvskrevent på konferansene, og det må man ha ressurser til. VTFK har vært uvurderlig støtte til dette tiltaket, og Tone Jørgensen kan kontaktes ved ønske om mer informasjon om bakgrunnen for satsingen.

Erfaringer med valgfaget «Innsats for andre» og NyBy appen

En viktig suksessfaktor var at tiltaket var et samarbeid mellom rådgiver for frivillighet og lærerne med ansvar for valgfaget på skolen. Erfaring viser at tiltaket oppleves som nyttig og meningsfullt av både elevene, lærerne og de som mottar den frivillige innsatsen.

6 Kilder

- [Færderbarn gir råd til regjeringen om pandemien - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://faerder.kommune.no)
- [handbok-for-samskaping.pdf \(ks.no\)](#)
- [Helhetlig plan for oppvekst - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://faerder.kommune.no)
- <https://nyby.no/losninger/ungdomsskole>
- [Hva er forskjellen på fasilitering og prosessledelse? - LENT](#)
- [ODA Open Digital Archive: Unges mulighet til å medvirke: En samskapt studie av ungdoms deltagelse og engasjement i norske kommuner \(oslomet.no\)](#)
- [Nyhetsbrev desember 2022 \(adobe.com\)](#)
- [Rusforebyggende ungdomsteam - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://faerder.kommune.no)
- [veileder-i-egenevaluering.pdf \(ks.no\)](#)
- [veilederegenevalueringf42.pdf \(ks.no\)](#)
- [Vi trenger dine råd om hvordan det kan bli godt for alle barn å vokse opp i Færder kommune - Færder kommune \(faerder.kommune.no\)](https://faerder.kommune.no)
- [Webinarer om folkehelsearbeid i kommunen - Helsedirektoratet](#)

7 Fylkeskommunens vurdering av tiltaket

1. Hvordan vurderer fylkeskommunen tiltaket i lys av fylkets mål med programarbeidet?
2. Hvordan vurderer fylkeskommunen kommunens tiltaksutvikling mht. involvering av målgruppen?
3. Hvordan vurderer fylkeskommunen evalueringen som er gjort?
4. Hva slags kunnskap om helsefremmende arbeid har tiltaket bidratt med for å fremme barn og unges helse og livskvalitet?